क्रं.नं. ४६

छापील

धर्म

३२८ स्मृ: ८३ — ८३ब.

धर्मशास्त्र

प्रायश्चित्तेंदुशेखर —— काशीनाथोपाध्याय.

सन १८७२

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(1)

अथप्रायश्चित्तेंदुशेखरानुक्रमणिकाप्रारंभः

श्रीगणेशायनमः॥ ॥अथप्रायश्चित्तेंदुशेखरस्यानुक्रमणिकाप्रारंभः॥ ॥

अ.क्र.									
							४	ग्रासप्रमाणम्	
१	१	मंगलाचरणम्	२	संकरीकरणानि	२	गुरुतल्पसमानि	४	अव्रतघ्नानि	
	१	प्रायश्चित्तलक्षणम्	२	अपात्रीकरणानि	३	इत्यनुपातकानि	४	प्राजापत्याशक्तौदानम्	
(2)	१	पर्षत्प्रमाणम्	२	मलिनीकरणानि	३	अतिपातकानि	४	तदभावेमूल्यम्	
	१	पर्षद्दक्षिणानियमः	२	उपपातकानि	[illegible]	अथकर्मविपाकः	४	गोमूल्यप्रमाणं,निष्कलक्षणं	
	१	पापिकृत्यम्	२	महापातकानि	[illegible]	कर्मविपाकजन्यजन्मानि	४	आढ्यादीनागोमूत्रम्	
	१	प्रायश्चित्तकथननियमः	२	महापातकसदृशान्य[illegible]	[illegible]	अथकृच्छ्रादिनिर्णयः	४	पुराणलक्षणम्	
	१	बालवृद्धयोर्लक्षणम्	२	पातकानि	[illegible]	नक्तव्रतलक्षणंतत्प्रत्याम्ना	४	कृष्णलास्वरूपम्	
	२	अवस्थाविशेषप्रायश्चित्तं	२	ब्रह्मवधसमानि	४	उपवासलक्षणंतत्प्रत्याम्नायाः	४	माषकस्वरूपम्	
	२	प्रकीर्णकपापानि	२	सुरापानसमानि	४	प्रायश्चित्तेसंकल्पः	४	पणस्वरूपम्	१
	२	जातिभ्रंशकराणि	२	स्वर्णस्तेयसमानि	४	प्राजापत्यस्वरूपम्	४	स्वर्णादिमानव्यवस्था	

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(2A)

५ कृच्छ्रप्रत्याम्नायः
५ पादोनकृच्छ्रस्वरूपम्
५ कृच्छ्रार्धस्वरूपम्
५ पादकृच्छ्र इदमेवशिशुकृच्छ्रं
५ वर्णक्रमेणपादकृच्छ्राः
५ अतिकृच्छ्रलक्षणम्
५ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः
५ तप्तकृच्छ्रः
५ शीतकृच्छ्रः
५ अपरतप्तकृच्छ्रः
५ पर्णकृच्छ्रः

५ ब्रह्मकूर्चः
५ पंचगव्यप्रमाणम्
५ सांतपनकृच्छ्रः
५ पराकः
५ सौम्यकृच्छ्रः
६ तुलापुरुषः
६ वारणकृच्छ्रः
६ श्रीकृच्छ्रः
६ यावककृच्छ्रः
६ जलकृच्छ्रः
६ वज्रकृच्छ्रः

६ सांतपनानि
६ यतिसांतपनानि
६ महासांतपनः
६ चांद्रायणानि
[illegible] पिपीलिकामध्यचांद्रायणं
[illegible] यवमध्येचांद्राय.,यतिचांद्रा.
[illegible] शिशुचांद्रायणम्
६ ऋषिचांद्रायणम्
७ सोमायनव्रतम्
७ पंचगव्यप्रमाणम्
७ कृच्छ्रस्थानेतीर्थप्रत्याम्नायाः

८ व्रतांगभूताधर्मायमानियमाः
८ प्रायश्चित्तपूर्वाहकृत्यम्
८ प्रायश्चित्तेतिथयः
८ रहस्यप्रकाश्यपापलक्षणम्
८ तत्ररहस्यप्रायश्चित्तलक्षणम्
९ सर्वप्रायश्चित्तविधिः
९ तत्रमहापातकादर्वाचीनपा
तकेषुप्रतिनिमित्तंकर्त्तुमश
क्तौप्रायश्चित्तम्
९ उपपातकमारभ्यार्वाचीने
षुपापेषुताद्दशेषुप्रायश्चि०

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(3)

अ. क्र.
२

१०	प्रकीर्णेषुतादृशेषुप्राय०	१०	दिवास्वदारगमनेप्रायश्चि	१०	मूत्रादिवेगधारणेप्रायश्चि०		दानेदापनेवाप्रायश्चित्तम्
१०	सर्वत्रानुक्तेषुप्रायश्चित्तम्	१०	साक्षात्खरोष्ट्रारोहणेप्रा०	१०	श्रौतस्मार्तकर्मलोपेप्राय०	११	पतितम्लेच्छादिभाषणेप्रा०
१०	क्षुद्रेषुपापेषुप्रायश्चित्तम्	१०	गुरोस्त्वंकरणादौप्रायश्चि०	१०	सूर्योदयास्तमयस्वापेप्रा०	११	भार्यान्नधनानांलाभस्यवि
१०	अतिक्षुद्रेषुप्रायश्चित्तम्	१०	गुर्वादीनांप्रतिष्ठीवनादौप्रा०	१०	स्नातकव्रतलोपेप्राय०		घ्नकरणेप्रायश्चित्तम्
१०	मौनलोपेप्रायश्चित्तम्	१०	शूद्रस्याभिघातिक्रमादौप्रा०	१०	पंचमहायज्ञेषुअन्यतम	११	यज्ञोपवीतंविनाभोजनेअं
१०	अथप्रकाशरूपेषूद्देशक-	१०	विप्रहंतुर्दंडोद्यमनेप्राय०		लोपेप्रायश्चित्तम्		बुपानेवाप्रायश्चित्तम्
	क्रमेणप्रकीर्णप्रायश्चित्तं	१०	दंडनिपातनेप्रायश्चित्तम्		आहिताग्नेःपर्वण्युपस्था	११	यज्ञोपवीतंविनामूत्राद्युत्स
१०	खरोष्ट्रयुक्तयानमारुह्य	१०	रक्तस्रवणादौप्रायश्चित्त		नलोपेप्रायश्चित्तम्		र्गेप्रायश्चित्तम्
	गमनेप्रायश्चित्तम्	१०	आर्तस्यअप्स्वग्नौविण्मू	१०	ऋतौभार्यागमनलोपेप्रा०	११	जलेस्वप्रतिबिंबदर्शनेप्रा०
१०	नग्नस्वापेप्रायश्चित्तम्		त्राद्युत्सर्गेप्रायश्चित्तम्	१०	स्वभार्यामपगम्येतिवदतांप्रा०	११	शय्यारूढादीनामभिवादनेप्रा०
१०	नग्नतयाऽन्नभोजनेप्राय०	१०	उदकंविनामूत्राद्युत्सर्गेप्रा०	११	एकपंक्तौउपविष्टानांविषम	११	आह्निकविच्छेदेप्रायश्चि०

२

(3A)

११ निमंत्रितस्यभोजनाद्यदाने
प्रायश्चित्तम्
११ दंड्योत्सर्गेप्रायश्चित्तम्
११ अदंड्यदंडनेप्रायश्चित्तम्
११ दुःस्वप्नारिष्टदर्शनेप्रायश्चि.
११ नीलीवस्त्रादिधारणेप्राय.
१२ क्षत्रियाद्यभिवादनेप्राय०
१२ प्रतिमादिभेदनेप्रायश्चित्तं
१२ पर्वण्यादौमैथुनेप्रायश्चित्तं
१२ रजस्वलास्वस्त्रीगमनेप्रा०
१२ चरमधातुविसर्जनेप्राय०
१२ वमनेप्रायश्चित्तम्
१२ दिवास्वापादौप्रायश्चित्तम्
१२ गर्भाधानादिसंस्कारलोपेप्रा.
१२ संवत्सरनित्यक्रियालोपेप्रा.
१२ निषिद्धकाष्ठैर्दंतधावनेप्रा
१२ प्रमादाद्व्रतभंगेप्राय[illegible]
१२ विप्रस्यक्षत्रवृत्त्याधनाज[illegible]
१२ स्त्रीधनोपजीवनेप्राय
१२ भार्यायाःमुखमैथुनेप्राय.
१२ गोयुक्तयानस्थमैथुनेप्राय.
१२ देवागारशिलादिनास्वगृह
करणेप्रायश्चित्तम्
१२ गुरुप्रतिश्रुतवस्त्वपकरणेप्रा.
१२ भोजनकालेगृहीतमौनत्यागेप्रा
१३ श्राद्धोपवासादिषुदिनेषुदं
[illegible] तधावनेप्रायश्चित्तम्
[illegible] कन्यायाःविवाहात्प्राग्रजोदर्शे
१३ सुरापात्रगंधाघ्राणेप्रा.(नेप्रा.
१३ मदिरादानादौप्रायश्चित्तं
१३ चांडालादिस्पर्शेप्राय.
१३ अमेध्यादिस्पर्शेप्राय.
१३ अब्राह्मणसमीपभोजनेप्रा.
१३ शूद्रपंक्तौभोजनेप्रायश्चित्तं.
१४ उच्छिष्टस्पर्शेप्रायश्चित्तम्
१४ ऊर्ध्वोच्छिष्टस्यश्वपाकादि
विष्ठास्पर्शेप्राय.(नेप्राय.)
१५ चांडालादिहस्तपाचितभोज्ज
१५ चांडालादिस्पृष्टांबुपानेप्रा.
१५ शूद्रोदकपानेप्राय.
१५ रजस्वलादिस्पृष्टाभोजनेप्रा.
१५ मार्जारादिउच्छिष्टभोजनेप्रा.
१६ चांडालपुल्कसादिस्पर्शेप्रा.
१६ चांडालादिएकशाखारोहणेप्रा.

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai.

(५)

अ.क्र.								
३	१६	चांडालादिएकपथगमनेप्रा.	१९	तत्रजातिभ्रंशकरेषुप्राय.	२१	रोधादौप्रायश्चित्तम्	२४	अनाहिताग्नितांप्रायश्चित्तं
	१६	चांडालादेःस्ववेश्मन्यवस्थाने	१९	संकलीकरणापात्रीकरणयोःप्रा	२१	अस्थिभंगादौप्रायश्चित्तम्	२४	अपण्यविक्रयेप्रायश्चित्तम्
	१७	रुद्रनिर्माल्यस्पर्शेप्रा. (प्रा.	१९	अथोपपातकप्रायश्चित्तं	२१	हलशकटयाविप्रेणवाहनेप्रा.		
	१७	शैवसौरनिर्माल्यभक्षणेप्रा.	१९	गोवधेप्रायश्चित्तम्	२१	उत्सृष्टगोवृषभहननेप्राय.	२५	परिवेदनेप्रायश्चित्तम्
	१७	प्रेतानुगमनेप्राय०	२१	पंचविधत्वनिर्णयः	२१	अश्वपालनानिमित्तवधेप्रा.	२६	भृतकाध्यापनादौप्राय.
	१७	रजस्वलयोःपरस्परस्पर्शेप्रा.	२१	कर्तृलक्षणम्	२१	गोमांसभक्षकायगोविक्रयेप्रा.	२६	पारदार्येप्रायश्चित्तम्
	१७	रजस्वलायाःचांडालादिस्पर्शेप्रा	२१	प्रयोजकलक्षणम्	२२	औषधाद्युपचारेणगोमरणेप्रा	२७	व्यभिचारिस्त्रीणांप्रायश्चि.
	१८	चांडालादिस्पर्शोत्तर रजोदर्शनेप्रायश्चित्तम्	२१	अनुग्राहकलक्षणम्	२३	अथव्रात्येप्राय.	२८	परिवित्तिवार्धुष्यलवणप्राय.
			२१	अनुमंतृलक्षणम्	२३	स्तेयप्रायश्चित्तम्	२८	स्त्रीशूद्रक्षत्रियवधेप्राय.
	१८	रजस्वलासूतिकयोर्मरणेप्रा.	२१	निमित्तलक्षणम्	२३	कुंभपरिमाणम्	३०	द्रुमादिच्छेदेप्रायश्चित्तम्
	१८	मलिनीकरणप्रायश्चित्तम्	२१	प्रयोजकादीनांप्रायश्चित्तं	२४	ऋणानपकरणेप्रायश्चि.	३०	श्वादिदंशेप्रायश्चित्तम्

३

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

३१	निंद्यार्थजीवनेप्रायश्चित्तं	३५	परान्नपुष्टतादिचतुरुपपा	४२	श्राद्धभोजनेप्रायश्चित्तम्	४९	सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्
३१	ब्रह्मचारिव्रतलोपेप्राय.		तकप्रायश्चित्तम्	४३	परिग्रहाशुचिदुष्टभोजने	५०	गुरुतल्पेप्रायश्चित्तम्
३२	केवलब्रह्मचारिणःप्राय०	३६	असत्परिग्रहेप्रायश्चित्तं		प्रायश्चित्तम्	५१	अतिदेशिकप्रायश्चित्तम्
३३	अभिशंसिप्रायश्चित्तम्	३६	निंदितान्नभक्षणेप्रायश्चि	४४	जातमृताशौचान्नभक्षणेप्रा	५१	संसर्गाख्यमहापापप्रायश्चि
३३	सुतविक्रयेप्रायश्चित्तम्	३८	उच्छिष्टाद्यभक्ष्यभक्ष[illegible]	४५	नखादिकर्मकरणेप्राय.	५१	संसर्गिप्रायश्चित्तम्
३३	अयाज्ययाजनेप्रायश्चि.	३९	अशुचिद्रव्यस्पृष्ट[illegible]	[illegible]	ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तम्	५४	सर्वप्रायश्चित्तप्रयोगः
३४	पितृमातृसुतत्यागेप्राय.		भक्षणेप्रायश्चित्तम्	[illegible]७	ब्रह्महत्यादिव्रतादेशवि-	५६	विप्रस्त्रियाःप्रायश्चित्तम्
३४	कन्यादूषणेप्रायश्चित्तम्	४०	चांडालाद्यन्नभोजने[illegible]		षयउच्यते	५६	गोवधादेकैकपापेप्रायश्चित्तं
३४	परिवेदकयाजनादौप्राय-	४१	भावदुष्टादिभक्षणेप्राय.	४७	सुरापानप्रायश्चित्तम्		इति
	श्चित्तम्	४१	कालदुष्टाशनेप्रायश्चि.	४८	मद्यपानेप्रायश्चित्तम्		प्रायश्चित्तेंदुशेखरस्यानुक्र
३४	स्वाध्यायाग्निसुतत्यागेप्राय.	४२	गुणदोषभोजनेप्रायश्चि.	४९	सुरापानसमानिपापानि		मणिका समाप्ता.

(5)

इतिप्रायश्चित्तेंदुशे[illegible]नुक्रमणिकासमासः

(6)

अथप्रायश्चित्तेंदुशेखरप्रारंभः

(7)

प्रा.शे १ श्रीगणेशायनमः॥ ॥श्रीसीतारमणायनमः॥ ॥बालेंदुशेखरंनत्वाबालबोधायलिख्यते॥बालकृष्णसुदेनापिप्रायश्चित्तेंदुशेखरः॥
१॥ यद्यथाविध्यनुष्ठानाद्रूपचिताशुभनाशकमेवनतत्प्रायश्चित्तम्॥तुलापुरुषादावतिव्याप्तिवारणायएवेति॥नतुफांतरजनकमित्यर्थः॥
पापनिवर्तनक्षमधर्मविशेषेयोगरूढोयंशब्दइतितत्वम्॥संकेतविशेषसंबंधेनप्रायश्चित्तशब्दवत्वमेवप्रायश्चित्तत्वम्॥अतएवकृत्वंग
त्वेषप्रायश्चित्तेतद्व्यवहारइत्यन्ये॥पापिनःप्रायश्चित्तंनित्यंनैमित्तिकंचेत्यतोविकलांगादपिपापस्यनाशः॥किंत्वल्पस्यैवनतुसमग्रस्यएवं
चकाम्यमप्येतत् एवंचप्रधानानिष्पत्तावपिनप्रधानवृत्तिरितिबोध्यम्॥एकप्रायश्चित्तकनानापापकर्मणांतत्प्रायश्चित्तैकप्रयोगेणैवनाशः॥एव
मधिकपापनाशार्थमुक्तेनैकवारमनुष्ठितेनन्यूननाशस्यापिपापानांतस्यनाशः॥एवयत्रयत्प्रायश्चित्तमुपदिष्टंतदन्यूनक्लेशकृप्रायश्चित्तांतरम
पितत्रयोज्यम्॥पापिनांतदुपदेशश्चपुण्याय॥सचार्चितेनधृष्टेनैवविदुषासंसदिधर्मशास्त्रादिबुध्वैवकार्यः॥अन्यथोपदेष्टाप्रत्यवैति॥संस
च्चतुर्भिस्त्रिभिर्वाधर्मशास्त्रादितत्वज्ञैर्भवतिएकेनापिब्रह्मविदायातज्ज्ञेयम्॥सहस्राद्येकपर्यंतमित्येके॥पर्षद्दक्षिणाचलक्षगवादिकिंचि
द्द्र्व्यपर्यंता॥यथायोग्यंकृच्छ्रसंख्ययावा॥पर्षत्तुशिर्वा॥गौर्वृषभश्चेत्यन्ये॥निवेदितदोषस्यपर्षदनुमत्यैवप्रायश्चित्तानुष्ठानंबोध्यम्॥
पापीचसचैलंस्नातोवाग्यतःआर्द्रवासाउपदेष्टारंसाष्टांगंप्रणम्यस्पष्टाभिधानंवदेदिदंमेपापंनिष्पन्नप्रायश्चित्तंमेउपदिशत्विति॥पापंकृ १
तवतोपरैर्ज्ञातदोषस्यचसभोपस्थानंविनाभोजनेभाषणेचपापवृद्धिः॥आसंवत्सरंप्रायश्चित्ताकरणेपापद्वैगुण्यम्॥आर्त्तस्यप्रायश्चित्ताक

(7A)

थनेर्चितस्यविपश्चितस्तत्पापभागिताअज्ञात्वाकथनेच॥ शूद्रादेस्तुप्रायश्चित्तोपदेशोविप्रमंतराकृत्वाकार्यः॥ क्षत्रियवैश्ययोरप्येवं॥ गुरूणि
पापेलघुलघुनिचगुरुप्रायश्चित्तंनवाच्यम्॥ पापगौरवंतुकामतःसप्रत्ययंसाभ्यासमनुष्ठानाद्दंडगौरवात्सातिशयाच्चनिंदार्थवादाल्लोकगर्हाति
शयाच्चज्ञातव्यम्॥ लघुताप्येतद्विपर्ययेणज्ञेया॥ प्रायश्चित्तंयथोक्तमेववाच्यम्॥ नतुस्नेहलोभादिनानुग्रहःकार्यः॥ ॥तथासतिपापंवक्त
रिसंक्रमेत्॥ दुर्बलेतुप्रष्टरिप्रथमंयथोक्तमुदाहृत्यतच्छक्त्यानुसारेणग्रीष्मादिकालहिमालयादिदेशानुसारेणचानुग्रहःकार्यएव॥ एवं
शिशुवृद्धस्त्रीरोगिणामप्यनुग्रहः॥ सोपियत्पूर्णस्ययत्पापेप्रायश्चित्तमुक्तंतत्पादन्यूनंतदर्धंतत्पादंवेतिबलदेशकालाद्यनुसारेणनत
तोन्यूनम्॥ तच्चबालवृद्धातुरस्त्रीणामर्धम्॥ एकद्वित्रिधर्मेत्पादोनं॥ एवंचयत्रपादमेवप्रायश्चित्तमुपदिष्टंतत्रापिनानुग्रहः॥ ॥
षोडशवर्षन्यूनोबालः॥ अशीतिवर्षाधिकोवृद्धः॥ पूर्णषोडशवर्षस्यपूर्णप्रायश्चित्तम्॥ ऊनैकादशवर्षस्यपंचवर्षादूर्ध्वंपादप्रायश्चित्तं
॥ द्वादशादाषोडशमर्धम्॥ तदपितत्पित्रादिभिःकार्यम्॥ एवमशीत्यतिवृद्धयोरपिपुत्रादिभिः॥ पंचवर्षन्यूनस्यनपापम्॥ शास्त्रो
पदिष्टंपूर्णप्रायश्चित्तंविप्रस्यैव॥ क्षत्रियविट्शूद्राणांतुपादपादह्रानिः॥ क्वचिद्विशेषस्तुवाचनिकः॥ तत्रजपहोमादिरहितमेवशूद्रस्य
॥ अमंत्रकप्राणायामश्च॥ यागाद्यनुष्ठानशीलानांजपादिकम्॥ इतरेषांतपआदि॥ नामधारकमूर्खनिर्धनानांतपः॥ अनधीतानांच॥
षोडशवर्षाधिकब्रह्मचारिणोद्विगुणं वानप्रस्थस्यत्रिगुणम्॥ यतेश्चतुर्गुणम्॥ स्वयमशक्तौप्रतिनिधिद्वाराप्रायश्चित्तंकार्यम्॥ अज्ञाना

(8)

प्रा.शी.
२

कामकृतेयदुक्तंकामकृतेतद्द्विगुणंकामतोभ्यासेच्चतुर्गुणं ॥ कामादिकृतेयदुक्तम् ॥ अकामादिकृतेनदर्धंयोज्यम् ॥ कृतप्रायश्चित्तोगवांस्वयंतृणं
दद्यात् ॥ तच्चताःनिःशंकंस्वयमेवभक्षयेयुःतदैनमंगीकुर्युः ॥ सचेदपापंनपुनःकरिष्यामीतिप्रतिजानीयात् ॥ नोचेत्पुनःप्रायश्चित्तेयोज्यः ॥
तत्रपापानिप्रकीर्णकजातिभ्रंशकरसंकरीकरणापात्रीकरणमलिनीकरणोपपातकमहापातकानुपातकरूपाणिविहितकरणेंद्रियानिग्रहे
भ्योभवंति ॥ तत्रजातिभ्रंशकरादिगणातातिरिक्तंप्रकीर्णकम् ॥ जातिभ्रंशकराणितु ॥ विप्रपीडाकरणंअनाघ्रेयमद्यलशुनादिघ्राणंमित्र
कौटिल्यंपुंसिमैथुनमेतानिजातिभ्रंशकराणि ॥ संकरीकरणानितु ॥ खराश्वोष्ट्रमृगहस्त्यजाविमीनमहिषाणामन्येषांच्चग्राम्यारण्यपशूनां
वधःसंकरीकरणानि ॥ आपात्रीकरणानितु ॥ निंदितेभ्योधनादानंवाणिज्यंशूद्रसेवाकुसीदजीवनंअसत्यभाषणमेतान्यपात्रीकरणानि ॥
मलिनीकरणानितु ॥ बहुकृमिकीटकयोर्जलस्थलजयोर्हत्यामद्यानुगतभोजनंबहुफलैधपुष्पस्तेयंअधैर्यमेतानिमलिनीकरणानि ॥ उपपा
तकान्याह ॥ गोवधः १ व्रात्यता २ स्तेयं ३ ऋणानपक्रिया ४ अनाहिताग्निता ५ अपण्यविक्रयः ६ परिवेदनं ७ भृतकाध्ययनाध्यापने ८ पा
रदार्यं ९ पारिवित्त्यं १० वार्धुष्यं ११ लवणक्रिया १२ स्त्रीशूद्रविट्क्षत्रवधः १३ अशुष्कद्रुमच्छेदनम् १४ निंदितार्थोपजीवनं १५ नास्तिक्यं १६
व्रतलोपः १७ सुतविक्रयः १८ धान्यकुप्यपशुस्तेयं १९ अयाज्ययाजनं २० पितृमातृसुतत्यागः २१ तडागारामविक्रयः २२ कन्यादूषणं २३ परि २
वेदकयाजनं २४ तस्यकन्याप्रदानं २५ गुरोरन्यत्रकौटिल्यं २६ आत्मार्थपाकार्थक्रिया २७ मद्यस्त्रीनिषेवणं २८ व्रतलोपः २९ स्वाध्यायाग्निसु

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "Joint project of the"

(8A)

तानांत्यागः ३० बांधवत्यागः ३१ स्त्रियाहिंसयान्नौषधेनचजीवनं ३२ हिंसकप्रवर्तनं ३३ द्यूतादिव्यसनं ३४ आत्मविक्रयः ३५ शूद्रप्रेष्यता ३६
हीनसख्यं ३७ हीनयोनिषेवणं ३८ अनाश्रमित्वं ३९ परान्नपुष्टता ४० असच्छास्त्राभिगमनं ४१ आकराधिकारः ४२ भार्यादिविक्रयः ४३
असत्प्रतिग्रहः ४४ निंदितान्नादनं ४५ नटादिकर्मकरणं ४६ भार्यात्यागः ४७॥ ॥एतान्युपपातकानि॥ ॥महापातकानितु॥ ॥ब्रह्म
हत्यासुरापानंविप्रस्वर्णस्तेयंगुरुतल्पगमनंअब्दमेतच्चतुष्टयान्यतमसंसर्गइतिमहापातकानि॥ शूद्रस्यमद्यपानस्थानेब्राह्मणीगमनं॥म
हापातकसदृशान्यनुपातकानितु॥तत्रयागस्थनृपवैश्यवधः १ शरणागतवधः २ रजस्वलागर्भिण्यत्रिगोत्रस्त्रीणांवधः ३ अविज्ञातगर्भस्य
सुहृद्वधश्च ४ गुरुविषयेमिथ्याभिशंसनंक्रोधोत्पादनमधिक्षेपो [illegible] त्यालीकनिर्बंधश्च ५ राजगामिपैशून्यं ६ गुरोर्महाद्वेषः ७ नास्ति-
क्याद्वेदनिंदा ८ कुशास्त्राध्ययनेनवितंडवादेनचाधीतवेदानांनाशनम् ९॥ ॥एतानिब्रह्मवधसमानानि॥ ॥सुरापानसमानितु॥ लशुन
विड्वराहच्छत्राककुग्रामकुक्कुटपलांडुगृंजनानांमत्यात्यंताभ्यासेनभक्षणं १ विप्रव्यतिरिक्तमित्रवधः २ गुरुविषयेमिथ्याभिशंसनेनान्यथावादि
त्वमन्यथाकर्तृत्वंकौटिल्यंवाङ्मनःकर्मणामनार्जवरूपंकौटिल्यंच ३ आत्मोत्कर्षार्थंराजकुलादावनृतभाषणं ४ रजस्वलामुखचुंबनंकू
टसाक्ष्यंवेदत्यागवेदनिंदाकर्त्रोरन्नभुक्तिरितिसुरापानसमानानि॥ स्वर्णस्तेयसमानितु॥ विप्रसंबंध्यश्वरत्नमनुष्यस्त्रीधेनुहरणंनिक्षेपहरणं
चार्वाकसुवर्णमानादीतिस्वर्णस्तेयसमम्॥ गुरुतल्पसमानितु॥ दुहितृस्नुषाभगिनीषुभागिनेयीषुसगोत्रदुहितृभगिनीषुसकामास्वाचार्य

(9)

पत्नीतत्तनयाश्वश्रुर्षुपितृव्यभ्रातृमातुलमातामहश्रोत्रियऋत्विगुपाध्यायमित्रशिष्यस्त्रियस्तत्कन्याश्चउदक्यांनिक्षिप्तांप्रव्रजितांव्रतस्थांउत्त
मब्राह्मणींसगोत्रांशरणागतांराजसखींराजपत्नींसापत्नभगिनींस्तनधात्रींसखींचगच्छन्पौत्रींदौहित्रींपतिव्रतांपितृसखीं॥मातृभगिन्योः
सखींपितृमातृष्वसारंकुमारींअंत्यजांम्लेच्छांपुल्कसींचगच्छन्गुरुतल्पगसमः॥अनुपातकानितु॥तथामातृपितृयोनिसंबंधासुगामीस्तेन
नास्तिकानिंदितकर्माभ्यास्यनिंदितकर्मत्यागीपतितात्यागिनःपतिताःपातकसंयोज्यकाश्चेतिइत्यनुपातकानि॥अतिपातकानितु॥मातृगमनं
स्वसृस्नुषयोर्गमनमित्यतिपातकानीतिगौडनिबंधेषु॥पापिनःपंचधा॥साक्षात्कर्त्रनुग्राहकप्रयोजकानुमंतृनिमित्तकर्तृभेदात्॥साक्षात्क
र्तुः१पालनादिनोपकारकोनुग्राहकः॥२॥आज्ञापयिताभ्यर्थयितोपदेष्टाचप्रयोजकः३स्वार्थपरार्थवानुमतिकर्तानुमंता४अनिमित्तंभर्त्स
नताडनधनहरणादिनाकोपंजनयन्तन्मरणेनिमित्तंभवेत्सनिमित्तकर्ता५एषूत्तरोत्तरमल्पदोषत्वंप्रायश्चित्ताल्पत्वंचबोध्यम्॥पापिनांप्राय
श्चित्ताकरणेऽन्यजन्मनिदेहप्राप्तिः॥पापिनांप्रायश्चित्तोन्मुखत्वायजन्मांतरभाविनःकर्मविपाकःकतिचिदुच्यंते॥अज्ञानतोब्रह्महाश्वसूकरो
ष्ट्राणांक्रमेणयोनिमेति॥सुरापःखरपुल्कसवेनानां॥स्वर्णस्तेयीविट्जातकृमिकीटपतंगपक्षिहिंस्रत्ववताम्॥स्वर्णस्तेयीऊर्णनाभकृकलास
तिरश्चांपशुपक्ष्यादीनांचयोचारिणांचहिंस्राणांपिशाचानांसहस्रशोयोनिंयातिगुरुतल्पगः॥तृणगुल्मलतानांक्रव्यादानांक्रूरकर्मणांच॥तत्सं
योगीचतद्वत्॥परस्त्रीहारीद्रव्यहारीचनिर्जलारण्येब्रह्मराक्षसः॥अनध्यायाध्यायीदुष्प्रतिग्राहीचसृगालः॥अन्नरत्नयोःहर्ताअजीर्णव्याधि

(9A)

रतिदरिद्रोवा ॥ वेदवाक् वेदपुस्तकानांचोरोमूकः ॥ पत्रशाकयोर्मयूरः ॥ हेमरत्नानांहेमकारीपक्षीअतिदरिद्रोवा ॥ न्यासस्यअनपत्योधनहीन
श्च ॥ स्रग्गंधानांछुच्छुंदरी ॥ धान्यानांमूषकः ॥ तिलानांतैलस्यचतैलपायीकीटः ॥ परस्वत्वत्तनानातिर्यक्अहुतंहविरश्नन्हरन्वाश्वाअतिदुःखी
वा ॥ यानंहरन्उष्ट्रः फलंकपी ॥ जलंजलप्लवःपक्षीमत्स्योवा ॥ क्षीरंकाकोबलाकोवा ॥ गृहोपस्करंगृहकारीकीटः ॥ मधुहरन्दंशकःकीटः ॥ मांसंगृ
ध्रः ॥ गांगोधासर्पोवा ॥ अग्निंबकः ॥ वस्त्रंकुष्ठीपतंगोवा ॥ रसंश्वा ॥ लवणंचोरीउच्चैःस्वरःकीटः ॥ तैजसंमंडली ॥ गोब्राह्मणदेवस्वंपांडुरोगी ॥ न्या
संकाणोऽनपत्योवा ॥ शय्यांक्षपणकः ॥ शंखशुक्तिवाकपाली ॥ दीपंकौशिकः ॥ स्नेहंक्षयी ॥ पशुंपरप्रेष्यः ॥ यद्धरतितत्तत्प्रकारकोप्राणीनहि
कलोवाभवति ॥ ब्राह्मणीगामीनिर्बीजी ॥ मातरंस्नुषांवागच्छन्[illegible]वृषणः ॥ चांडालींपुल्कसींवाऽजगरः ॥ प्रव्रजितांमरुपिशाचः ॥ शूद्रींदी
र्घकीटः ॥ सवर्णांदरिद्रः ॥ राजस्त्रियंनपुंसकः ॥ गांगच्छन्मंडूकः ॥ पिशुनोदुर्गंधनासिकः ॥ सूचकोदुर्गंधास्यः ॥ देवब्राह्मणक्रोशकःखलतिः
॥ गरदाग्निदौउन्मत्तौ ॥ गुरुप्रतिहंताऽपस्मारी ॥ गोघ्नश्चांधः ॥ [illegible]त्यक्ताऽन्यत्रप्रवृत्तःशब्दवेधीप्राणी ॥ कुंडाशीभगभक्षकः ॥ स्त्रीपण्य
जीवीषंढः ॥ कौमारदारत्यागीदुर्भगः ॥ मिष्टैकादशीवानरोवातगुल्मीवा ॥ अभक्ष्यभक्षकोगंडमाली ॥ क्रूरकर्माराक्षसः ॥ मित्रध्रुक्क्षयी ॥ मा
तापित्रोरनृतवाक्स्खलद्गीः ॥ कूटसाक्षीउच्छिन्नजंघाचरणः ॥ विवाहविघ्नकर्ताछिन्नोष्ठः ॥ विप्रावगोरणेछिन्नहस्तः ॥ चतुष्पथेविण्मूत्रो
त्सर्गेमूत्रकृच्छ्री ॥ कन्यादूषकःषंढः ॥ ईर्ष्यालुर्मशकः ॥ पित्रादिविवदमानोपस्मारी ॥ विद्याविक्रयीपुरुषोमृगः ॥ वेदविक्रयीद्वीपी ॥ बहुयाज

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(१०)

प्रा.शे. कोजलप्लवः ॥ अयाज्ययाजकोवराहः ॥ अनिमंत्रितभोजीवायसः ॥ इतस्ततोश्वन्मार्जारः ॥ कृक्षवनदाहीखद्योतः ॥ दारकाचार्योमुखदुर्गंधिः ॥ पर्युषि
४ ताशीकृमिः ॥ अदत्तादायीबलीवर्दः ॥ मत्सरीभ्रमरः ॥ अग्न्युत्सादीमंडलकुष्ठी ॥ शूद्राचार्यःश्वपाकः ॥ वार्धुषिकोंगहीनः ॥ अपण्यविक्रयीगृध्रः ॥ रा
जकोशकोगर्दभः ॥ मत्स्यवेधीगर्भवासी ॥ आचार्यभार्यागामीभगंदरी ॥ भृतकाध्यापकोर्शरोगी ॥ तीर्थेमूत्राद्युत्सर्गकरश्श्वेत्यन्यत्रविस्तरः ॥ स्त्री
णामप्येतद्दोषेषुतत्तज्जातीयस्त्रीत्वम् ॥ ॥ अथकृच्छ्रादिनिर्णयः ॥ ॥ दिनंविलंघ्यरात्रौसार्धयामाभ्यंतरेमितभोजनेननक्तव्रतम् ॥ तदशक्तोगुं
जाद्वयपरिमितरूप्यमाषकदानं ॥ तदभावेतन्मूल्यम् ॥ दिवारात्रमभोजनमुपवासः ॥ तदशक्तोरूप्यमाषत्रयदानम् ॥ एकविप्रभोजनंवा ॥
सहस्रगायत्रीजपंवा ॥ द्वादशप्राणायामोवा ॥ प्रायश्चित्तेसंकल्पः ॥ अद्येत्यादि अमुकगोत्रोऽमुकशर्माऽमुककर्मजन्यपापक्षयकामोनक्तव्र
तंकरिष्ये ॥ तदशक्तोप्रतिनिधिरूपंइमंरौप्यमाषकंचंद्रदैवत्यममुकनामगोत्रायविप्रायाहंसंप्रददइति ॥ इदंमूल्यंविष्णुदैवत्यमितिवासंकल्प्यदा
नंविप्रंवसंपूज्यद्रव्यमालभ्यसंप्रोक्ष्यदद्यात् ॥ प्राजापत्यंतु ॥ त्र्यहंप्रातस्त्र्यहंसायंत्र्यहमद्यादयाचितम् ॥ त्र्यहंपरंचनाश्नीयात्प्राजापत्यःसउ
च्यते ॥ सायंद्वाविंशतिर्ग्रासःप्रातःषड्विंशतिस्तथा ॥ अयाचितेचतुर्विंशतिःसायंद्वादशप्रातःपंचदशेतिवा ॥ ग्रासस्तु ॥ कुक्कुटांडप्रमाणोया
वान्वामुखंप्रविशेत् अत्रशक्त्याव्यवस्था ॥ उपवासस्तुफलादिद्वारावाकार्यः ॥ अष्टैतान्यव्रतघ्नानिआपोमूलंफलंपयः ॥ हविर्ब्राह्मणका- ४
म्याचगुरोर्वचनमौषधमित्युक्तेः ॥ परंतुपरिमितमेवेतिगौडाः ॥ इदमपिनेत्यपरे ॥ यद्वाक्रमेणैकभक्तनक्तायाचितोपवासाःएवंत्रिरावृत्तिः ॥

(10A)

इदंषडुपवाससमम् ॥ तदशक्तौपयस्विन्याधेनोर्दानम् ॥ तदभावेगोमूल्यम् ॥ गोमूल्यंतु ॥ गवामभावेनिष्कंस्यात्तदर्धंपादमेववेति ॥ निष्कंतु ॥
सुवर्णचतुष्टयसमतोलितंरूप्यंनिष्कम् ॥ रूप्यपरिमाणेनिष्कंसुवर्णाश्चत्वारइतियाज्ञवल्क्यात् ॥ धेनुःपंचभिराढ्यानांमध्यानांत्रिपुराणिका ॥
कार्षापणैकमूल्यापिदरिद्राणांप्रकीर्तितेतिषट्त्रिंशन्मते ॥ पंचभिःपुराणैरितिशेषःपुराणश्च ॥ षोडशमाषपरिच्छिन्नरजतम् ॥ कृष्णलातु ॥
रक्तिकाख्यगुंजापरिमिताकृष्णाला ॥ माषकंतु ॥ तद्द्वयपरिमितंरूप्यंरूप्यमाषकम् ॥ यद्वापणषोडशकंपुराणः पुराणएवकार्षापणशब्देन
कार्षिकशब्देनचोच्यते ॥ पणस्तु ॥ अशीतिरक्तिकापरिमितंताम्रंआशीतिर्वराटिकावा ॥ ताम्रपणएवकर्षउच्यते ॥ रौप्यःपुराणोदक्षिण
स्यांपणैःपूर्वस्यामितिव्यवस्था ॥ वृषेषट्कार्षापणादेयाः ॥ पंचेतिशूलपाणिः ॥ केवलगोमूल्यंतुपुराणत्रयमुत्तमपक्षः ॥ द्वात्रिंशत्पणामध्य
मः ॥ एकपुराणोधमइतिगौडाः ॥ दशकार्षापणाधेनोरभावेपंच[illegible] ॥ द्वात्रिंशत्पणिकागावोल्पाष्टवानतुहीनता ॥ इतितुप्रायश्चित्ताति
रिक्तदक्षिणाप्रसंगेनधनवतोबोध्यम् ॥ प्रसंगात्स्वर्णमानव्यवस्थाप्युच्यते ॥ गुंजापरिमितकृष्णालापंचकंस्वर्णमाषः ॥ षोडशमाषाअक्ष
रशब्देनसुवर्णशब्देनकर्षशब्देनबिस्तशब्देनचोच्यंते ॥ सुवर्णाश्चत्वारःपलंनिष्कश्च ॥ दशफलानिधरणमितिमनुस्मृतौ ॥ साष्टेशते
सुवर्णानांहेम्न्युरोभूषणेपले ॥ दीनारेपिचनिष्कोस्त्रीत्यमरः ॥ राजतःपुराणोधरणइत्युच्यते ॥ दशभिर्धरणैःराजतंशतमानमित्युच्य
ते ॥ तदेवराजतपलमप्युच्यतइति ॥ पलशतंतुला ॥ तुलाविंशतिकंभारः ॥ आचितोदशभारः ॥ सएवशाकटइत्युच्यते ॥ धेनुमूल्यसमं

(11)

मूल्यंभूधनधान्यवस्त्रस्वर्णरूप्यादिवादद्यात्॥गायत्र्ययुतजपोवाकृच्छ्रस्थानेप्रत्याम्नायः॥गायत्र्याद्वादशाधिकसहस्रसंख्याकः॥समि
द्धुतहविर्धान्यानामन्यतमस्यहोमोवा॥तिलहोमस्तुसहस्रएवेतिकेचित्॥घृताहुतिशतद्वयंवा॥वेदसंहितापारायणंवा॥प्राणायामशतद्वयं
वा॥द्वादशविप्रभोजनंवा॥एकोपवासपूर्वकंद्वादशतिलपात्रदानंवा॥तीर्थोद्देशेनयोजनगमनंवा॥रुद्रैकादशिनीवा॥शिरःशोषणपू
र्वकंद्वादशसांगस्नानानिवाप्राजापत्यमेवकृच्छ्रः॥पादोनकृच्छ्रेणतु॥त्र्यहंप्रातस्त्र्यहंसायंत्र्यहमद्यादयाचितम्॥त्र्यहमुपवासइति॥अत्रच
तुःपणाधिककार्षापणद्वयमशक्तौदेयम्॥एकभक्तायाचितोपवासपादैरेतदितिस्मृत्यर्थसारे॥कृच्छ्रार्धंतु॥सायंप्रातस्तथैवैकंदिनद्वय
मयाचितम्॥त्र्यहमुपवासः॥अयाचितोपवासपादाभ्यामितिस्मृत्यर्थसारे॥इदंसार्धकार्षापणसममितिगौडाः॥पादकृच्छ्रंतु॥एकैकदि
नक्रमेणदिनचतुष्टयम्॥इदंद्वादशपणासमंइदमेवाशिशुकृच्छ्र[illegible]पादवर्णक्रमेणोपवासत्रयायाचितत्रयनक्तत्रयैकभक्तत्रयरूपाःपाद
कृच्छ्रा इत्यापस्तंबः॥अयमेवातिकृच्छ्रःस्यात्पाणिपूरान्नभोजनः॥अन्येयेषुनक्तादिदिनेषुभोजनंतेषुपाणिपूरान्नता॥नवाहमेकैक
ग्रासोंत्यत्रिदिनमुपवासोतिकृच्छ्रइतिमनुः॥अत्रप्राजापत्यत्रयमितिचतुर्विंशतिमते॥कृच्छ्रातिकृच्छ्रःपयसादिवसानेकविंशतिः॥प
योऽवजलम्॥तच्चसायंप्रातर्मध्यान्हेषुपेयम्॥द्विगुणोतिकृच्छ्रएवकृच्छ्रातिकृच्छ्रइतियमः॥तेनायंषट्प्राजापत्यसमः॥तप्तकृच्छ्रंतु॥ ५
तप्तकृच्छ्रंचरन्विप्रोघृतक्षीरघृतानिलान्॥प्रतित्र्यहंपिबेदुष्णान्सकृत्स्नायीसमाहितः॥उष्णोदकान्निर्गतस्यबाष्पस्यपानमुष्णानिलपानं

(11A)

॥एतच्चगात्रपूरणमात्रपर्यंतम्॥उष्णादंगाराद्धा॥तत्रषट्पलमंबु॥त्रिपलंक्षीरं॥एकपलंघृतम्॥एषएवशीतैःशीतकृच्छ्रः॥अत्रधेनुत्रय
मितिषट्त्रिंशन्मते॥अतिकृच्छ्रतप्तकृच्छ्रयोर्धेनुद्वयमित्यपरार्कभवदेवौ॥धेनुचतुष्टयमितिशूलपाणिः॥तप्तक्षीरघृतांबूनामेकैकंप्रत्यहंपि
बेत्॥एकरात्रोपवासश्चतप्तकृच्छ्रमुदाहृतमिति॥अपरस्तप्तकृच्छ्रः॥अत्रैकाधेनुः॥पर्णकृच्छ्रंतु॥पर्णोदुंबरराजीवबिल्वपत्रकुशोद
कैः॥प्रत्येकंप्रत्यहंपीतैःपर्णकृच्छ्रउदाहृतः॥एषांपक्वोदकैरित्यर्थः॥पर्णंपलाशः॥राजीवंपद्मम्॥अयंपंचाहसाध्यः॥सार्धोपवासद्व
यतुल्यः॥त्रिरात्रोपवासांतेपलाशादिपंचकक्वाथोदकपानेपरःपर्णकृच्छ्रः॥चतुर्दश्यामुपोष्यपरेद्युःपूर्णिमायांपंचगव्यपानेनब्रह्मकूर्चः॥
पंचगव्यप्रमाणंतु॥तिलंगोमूत्रंकृष्णावर्णायाःश्वेतायाश्चैवगोमयम्॥पयश्चताम्रवर्णायारक्तायागृह्यतेदधि॥कपिलायाघृतंग्राह्यंसर्वंकापि
लमेववा॥मूत्रमेकपलंदद्यादंगुष्ठार्धंतुगोमयम्॥क्षीरंसप्तपलंदद्याद्दधित्रिपलमुच्यते॥घृतमेकपलंदद्यात्पलमेकंकुशोदकम्॥एतच्च
गायत्र्यागोमूत्रमित्यादिसमंत्रकंकार्यम्॥पंचगव्यपानंचभोजनं न स्यात्॥न॥अत्रार्धधेनुः॥अत्रहोमोप्यस्ति॥पंचगव्यहोमश्चसप्तपत्रैरच्छि
न्नाग्रैःकुशैरिरावतीइदंविष्णुर्मानस्तोकेवंशतीऋग्भिःकार्यः॥हुतशेषंप्रणवेनालोड्यप्रणवेनगृहीत्वामध्यमपलाशपत्रेणस्वर्णपात्रेणताम्र
पात्रेणवाब्रह्मतीर्थेनापिबेत्॥एषद्विरात्रःसांतपनकृच्छ्रइतिस्मृत्यर्थसारे॥पराकस्तुद्वादशरात्रोपवासः॥अत्रपंचधेनवइतिशूलपाणिः॥द्व
इत्यपरार्कभवदेवौ॥तिस्रइतिषट्त्रिंशन्मतम्॥सौम्यकृच्छ्रस्तु॥पिण्याकाचामतक्रांबुसक्तूनांप्रतिवासरम्॥एकरात्रोपवासश्चसौम्यकृ

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com